

วิถีเวียงวิบูลย์

" ตัวเมือง "

อักขระล้านนาสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บนผืนแผ่นดินล้านนามีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ควรค่าแก่การศึกษา ยิ่งทุกตารางนิ้วที่เราเหยียบย่ำล้วนเต็มไปด้วยเรื่องเล่าขาน ตำนาน ประวัติและนิยาย บนร่องรอยจารึกที่ผ่านมานานหลายชั่วอายุคน ทั้งจากการบอกเล่าปากต่อปาก หรืออักษรจากปลายเหล็กจารบนใบลานเก่าๆ

"ตัวเมือง" หรืออักษรล้านนาโบราณ ถือเป็นมรดกชิ้นสำคัญที่ควรค่าแก่การศึกษาเพราะเป็นเสมือนหนึ่งกุญแจไขหุ้มนิยามของบรรพบุรุษที่ได้จารึกเอาไว้ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งปัจจุบันจะหาคนที่มีความรู้ และสามารถอ่านหรือแปลความหมายอักษรล้านนาได้น้อยมาก สิ่งดี ๆ ที่ถูกจารึกบันทึกไว้ในใบลานเก่าๆ หรือบ๊อบสา ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของชาติภูมิล้านนาและวิทยาการที่สำคัญยิ่ง

พ่อหนานบุญชู จันทร์บุตร หรือพ่อครูบุญชู เกิดเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2480 ท่านได้รับการยกย่องเป็นครูภูมิปัญญาไทย ด้านแพทย์แผนไทย ปัจจุบันท่านยังเป็นครูสอนวิชาเวทแผนไทย ซึ่งมีโรงเรียนตั้งอยู่ด้านหลังตลาดเทศบาลฯ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และยังเป็นผู้สะสมและรวบรวมหนังสือล้านนาไว้เป็นจำนวนมาก บางเล่มมีอายุเก่าถึง 700 ปี และถือเป็นปราชญ์อีกท่านหนึ่งที่ตกงานในด้าน "ตัวเมือง" หรืออักษรล้านนาท่านเปรียบเทียบบ้างให้ฟังอย่างน่าประทับใจว่า **"อักษรล้านนาเป็นเสมือนสะพานเชื่อมโยงไปสู่แหล่งความรู้ต่างๆ"** ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบ้านเมือง, ประเพณี, วิชาการต่อสู้, คาถา, การทำศึกสงคราม และตำรายาโรค พ่อกุได้กล่าวถึงความเป็นมาว่า อักษรล้านนา หรือ "ตัวเมือง" เดิมทีมีนักวิชาการได้สันนิษฐานเกี่ยวกับอักษรล้านนาว่าได้รับการพัฒนามาจากอักษรขอม ซึ่งมีลักษณะการเขียน และเค้าโครงใกล้เคียงกัน เริ่มเข้ามาในอาณาจักรล้านนาเมื่อประมาณ พ.ศ.1800 หรือยุคสร้างเมืองนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ซึ่งมีในรูปของพยัญชนะ สลละ ไม่ต่างฯ อักษรพิเศษและตัวเลข หากเทียบเคียงกับอักษรไทยกลางก็จะใกล้เคียงกัน แต่การออกเสียงและการใช้งานจะแตกต่างกัน

พ่อกุเล่าให้ฟังอีกว่า สมัยก่อนนั้น ศูนย์การเรียนรู้ในศาสตร์ต่างๆ จะอยู่ที่วัด ใครอยากศึกษาเล่าเรียน หรืออยากรู้เรื่องใดก็ต้องไปอยู่วัด ไปบวชเรียน จึงทำให้วัดเป็นแหล่งรวบรวมความรู้และสัพพะวิชาต่างๆ โดยการเรียนอักษรพื้นเมืองจนเกิดความรู้ อ่านออก เขียนได้ แล้วจึงไปศึกษาจากคัมภีร์ใบลาน บ๊อบสา ฯลฯ ซึ่งคนเหล่านี้หลังจากลาสิกขาออกมาก็จะเรียกชื่อว่า "น้อย" หรือ "หนาน" นำหน้าชื่อ คำว่า "น้อย" ใช้เรียกนำหน้าชื่อคนที่เคยบวชเรียนเป็นสามเณรแล้วสึกออกมา ส่วนคำว่า "หนาน" ใช้เรียกคนที่เคยบวชเป็นพระแล้วสึกออกมา ซึ่งคนสองกลุ่มนี้ถือเป็นผู้มีวิชาความรู้ และมีบทบาททางสังคมเป็นอย่างมาก พ่อกุได้บวชเรียนอยู่ที่วัดเอรัณทวัน (แพะขวาง) เป็นสามเณร และบวชเป็นพระภิกษุในเวลาต่อมาจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และนักรบชั้นเอก ในหน้าที่บวชนั้นพ่อกุได้ศึกษาและอ่านเขียนตัวเมืองจนชำนาญ และได้ศึกษาดาราศาสตร์ทุกอย่างที่มีอยู่ในวัด ทั้งคัมภีร์โบราณ ธรรมชาตคดและวรรณกรรมต่างๆ และยังคงสนใจพิเศษในเรื่องของดารายาโบราณ และตำรายาล้านนา วิธีทำยาแผนโบราณ และการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ภายหลังจากบวชเป็นพระได้ 7 พรรษา ก็ลาสิกขาออกมาเพื่อดูแลมารดาซึ่งชราภาพมากแล้ว

พ่อกุเห็นว่าการดำเนินชีวิตของคนสมัยนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก เมื่อมีการเจ็บป่วยใช้กิดขาดการดูแลรักษาที่ดี ด้วยพัฒนาการด้านการแพทย์ยังไม่เข้าถึงอย่างเต็มที่ จึงมีแนวคิดในการใช้สมุนไพรรักษาโรค ตามแนวทางที่ได้ศึกษามา เริ่มจากการต้มยาสมุนไพรเพื่อแจกให้กับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านใกล้เคียง และขายเพื่อเป็นรายได้ให้กับครอบครัว จนในปีพ.ศ.2514 พ่อกุได้รับผิดชอบคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งแพทย์ประจำตำบลหางดง ดูแลชาวบ้าน 15 หมู่บ้าน และได้จัดทำยาสมุนไพรแจกจ่ายโดยไม่เรียกกรังค่าตอบแทน และช่วยเหลือชาวบ้านด้วยความเต็มใจ ซึ่งวิชาความรู้ต่างๆ ที่พ่อกุได้มากก็มาจากการอ่านการศึกษาในบ๊อบสา ใบลาน

ท้ายสุดพ่อกุได้ฝากถึงคนรุ่นหลังว่าอยากให้เห็นมาสนใจเรียนตัวเมืองกัน แล้วศึกษาหาความรู้ แนวคิด วิธีการดำเนินชีวิตของคนรุ่นก่อน เป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจกับตัวเมือง มีชาวต่างชาติเข้ามาซื้อบ๊อบสาขายให้เขาไปเป็นกิโล หากไม่เราได้สูญเสียองค์ความรู้ที่ประเมินค่าไม่ได้ให้เขาไปเสีย

เรื่อง "ขุนแผนไพร" / ภาพ "ฝน"